

TOPLUM LİDERİ OLARAK HULUSİ YAHYAGİL

Doç. Dr. M. Cengiz YILDIZ*

Giriş

Hulusi Yahyagil, 1895 yılında Elazığ Harput'ta doğmuştur. Kuleli Askerî Okulu'na devam etmiş, sonrasında Harbiye Mektebi'ne geçmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, eğitimini yarıda bırakmış ve 1915'de, Çanakkale'deki 3. Kolordu'da görev almış ve yaralanmıştır. 1925'de öğrenimini tamamlamak üzere tekrar okula başlamış ve Harbiye'den mezun olmuştur. 1944'te albaylığa terfi etmiş ve 1950'de emekli olmuştur.

Son dönem toplum liderlerinden Said Nursi'nin, "Nur'un ilk talebesi" ve "Nur'un eskiden hiç sarsılmayan muhlis bir kahramanı" olarak nitelendirdiği Yahyagil, emekli olduktan sonra, Elazığ'da ikamet etmeye başlamış ve yaygın eğitim faaliyetlerinde bulunmuştur. 1986 yılında vefat etmiştir.

Yahyagil; ilmi, irfanı, keskin zekâ ve kavrayışıyla Bediüzzaman'ın dikkatini çekmiş, sorduğu sorularla, çok farklı ve ihtilaflı konularda, orijinal cevapların verilmesine, Mektubat adlı Risalenin yazılmasına vesile olmuştur. Bediüzzaman'ın; "kardığım, sen ilk zamanlarda çekirdektin, şimdi ağaç oldun" şeklindeki hitabına muhatap olmuş, vefatına kadar olan süreç içerisinde, Üstad'ından almış olduğu bilgi ve tecrübe ile çevresine katkılar sunmuş ve birçok insanın ilimle tanışmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, Hulusi Yahyagil'in gerek Bediüzzaman'la görüşmesinden sonra ve gerekse de Bediüzzaman'ın vefatından sonra, göstermiş olduğu tutum ve davranışlar, toplumsal liderlik kapsamında ele alınmıştır. Yazılı kaynaklar yanında, internet ortamındaki bilgilerden seçme yapılmıştır.

Lider, Toplumsal Lider

Lider; bir eylem ya da rekabet ortamında önde olan ve toplumun ihtiyaçlarını en iyi şekilde görebilen ve buna göre hareket eden, yol gösteren kişi olarak ele alınabilir. Max Weber, genel olarak, lider tiplerini; karizmatik, geleneksel ve yasal olmak üzere 3'e ayırmaktadır.

Karizmatik lider; kitleler karşısında olağanüstü saygınlığı ve etkileme gücü bulunan, kendisini aşan ve kendinde bulunan bir kutsal yönü canlandıran kişidir (Akşit 2008: 110).

Weber, karizmatik liderlerin ortaya çıkışını şöyle özetlemektedir: Karizmatik liderlerin ortaya çıkmaları ve onlarda aranan nitelikler ile toplumun içinde bulunduğu sorunlar, kişilerin inançları, eğilimleri ve beklentileri arasında sıkı bağlantılar bulunmaktadır. Genellikle en bunalımlı dönemler, karizmatik

* Bingöl Ün. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü-Bingöl, sosyoc@gmail.com

Karizmatik liderlerin ortaya çıkışını kolaylaştıran unsurları veya koşulları şu şekilde sıralamak mümkündür (Gül, 2003: 28): Değişimi zorunlu kılan ya da mevcut durumu yaşanmaz kılan kriz, kaos ya da belirsizlik koşullarının mevcudiyeti, mevcut koşullardan tatmin olmama duygusunun yoğun biçimde yaşanması, geleneksel iş görme yol ve yöntemlerinin değerini yitirmiş olması, izleyicilerin kimlik ve değerlerinin liderin vizyonu ile uyumlu olması, örgüte bağlılığı sağlayan bir misyonun mevcudiyeti, bastırılmış duygu ve tepkileri harekete geçirecek bir “dava”nın mevcut olması.

Yahyagil’in Toplumsal Liderliği

Yahyagil, Risale-i Nur çevrelerinde, “neşr-i Envar-ı Kurani’ye de Bediüzzaman’ın ve Risale-i Nur’un Birinci muhatabı ve talebesi” olarak adlandırılmaktadır.

Bediüzzaman, Hayhagil için; “elhak o kardeşimiz birinciliği daima muhafaza ediyor. Ben onu daima kalem elinde Risale-i Nur’un işi başında biliyorum. Hem bütün muhabereleminde birinci safta muhataptır” (Atasoy 2011) demek suretiyle, Yahyagil’in talebeleri içindeki liderlik konumuna açık seçik işaret etmektedir.

Bediüzzaman, hayatının son senelerinde Yahyagil’e; “kardaşım, sen ilk zamanlarda çekirdektin. Şimdi ağaç oldun” demek suretiyle, onun liderlik vasfını ortaya koymuş ve üretkenliğine vurgu yapmıştır.

Bediüzzaman; “Hulusi ihlâsıyla, Sabri sadakatiyle, Hüsrev kalemiyle...” demek suretiyle, talebelerinin her birinin liderlik vasfına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Yine, “Hulusi gibi Nurların bir kumandanı” (Emirdağ Lahikası, 145) tabirini kullanmak suretiyle, Yahyagil’in yerine getirmiş olduğu askerlik mesleğiyle, yaptığı hizmeti özdeşleştirmekte ve Risale-i Nur hizmetinde de bir asker gibi davrandığını ifade etmektedir.

Bediüzzaman, Risale-i Nur hizmetinde bulunanları tavsif ederken Yahyagil’i örnek gösterir ve onu idealize eder: “Kardeşimiz ve Nur’un kumandanlarından Isparta Hulusi’si Re’fet Bey” (Emirdağ Lahikası, 217), “Sabri ise fitraten bende mevcut has bir nisan var. Bütün gezdiğim yerde kimsede görmedim. Sabri’de aynı nisan-ı fitrî var. Bütün talebelerim içinde, karabet-i nesliyeden daha ziyade bir karabet kendinde hissetmiş. Ve su havalide en az ümid ettiğim ve o da geç uyandığı halde en ileri gittiği bir işarettir ki; o da bir Hulusi-i Sânidir, müntehabdır. Cenab-ı Hak tarafından bana talebe ve hizmet-i Kur’anda arkadaş tayin edilmiştir”, “Yirmiyedinci Mektub’un ikinci kısmı olan “Zeyl”i dahi elhak bir Hulusi-i Sâni olan Sabri Efendi’nin Risalet-ün Nur hakkındaki takdiratını gösteren hususî mektublarındaki fıkralardır” (Barla Lahikası, 22-24). Benzer duruma, Risale-i Nurların farklı yerlerinde rastlanmaktadır.

Bediüzzaman, Yahyagil için; “nurun eskiden beri hiç sarsılmayan muhlis bir kahramanı elbette dünyanın geçici, kıymetsiz, fani vaziyetleri karşısında telaş etmez, mağlup olmaz inşallah” (zaman.com.tr) ifadesini kullanmaktadır.

Yahyagil’in Risale-i Nur Hareketi’ndeki önemi, aşağıdaki gibi ortaya konmaktadır: “Ahmet Feyzi, daha mütevaziyane Hulusi Abiye bir şeyler sorar. O da anlatır. Hulusi Abi’nin ona nispeten evveliyatı var (...) Sahabe-i kiram, Efendimize (SAV) nispeten ne ise, Üstadın hizmetinde bugün bu ikinci dirilişi temsilde o insanlar odur” (cevaplar.org).

Bediüzzaman, Barla Mektupları’nda, Yahyagil’e hitaben, “Hulusi Bey’e Hitabdır” başlığı altında; “Ben Sözler’i yazarken, ihtiyarsız olarak ekser temsilat, şunatı askeriye nevinden zuhur ediyordu. Ben hayret ediyordum. Neden böyle yazıyorum, sebebini bilmiyordum. Sonra hatırıma geldi ki; belki istikbalde şu Sözler’i hakkıyla anlayacak, kabul edip hırz-ı cân edecek, en mühim talebeler askeriye den yetişecek. Onun için böyle yazmaya mecbur oluyorum, düşünüp o kahraman askerleri bekliyordum. İşte mağrur olma, şükret; sen o askerlerden bahtiyar birisin ki, evvel yetiştin” (risale-inur.org) demek suretiyle, adeta Yahyagil’i işaret etmiştir.

Nursî’nin; “uzaklığın alâmeti olan mektuplaşmak âdetim değildir, fakat sen yaz” demesi üzerine kendisine mektuplar yazmaya başlamıştır. Bu mektupların çoğu Barla Lâhikası’nda yer almaktadır. İlmi, irfanı, keskin zekâ ve kavrayışıyla Bediüzzaman’ın seçkin bir muhatabı olmuştur. Yahyagil’in Risâle-i Nur’a intisabı, Risâle-i Nur’a önemli bir kuvvet vermiştir (zaman.com.tr).

Yahyagil’in Bediüzzaman’la en son görüşmesi, 1957 yılında Emirdağ’da gerçekleşmiştir. Bediüzzaman, Hulusi Bey hakkında; “Nurun eskiden hiç sarsılmayan muhlis bir kahramanı, elbette dünyanın geçici, kıymetsiz, fani vaziyetleri karşısında telâş etmez, mağlûp olmaz inşallah” (zaman.com.tr) demek suretiyle, O’nun liderlik vasıflarından olan korkusuzluk ve azmini ortaya koymaktadır.

Bediüzzaman’a, Mektubat’taki birçok soruyu Yahyagil sormuştur. Bediüzzaman’la ilk görüşmesinden sonraki mektuplaşmalarıyla Mektubat’ın yazılmasına, sebepler dairesinde, sebep olmuştur. Bazen başkalarının sorduğu soruları o da Bediüzzaman’a sormuştur (yeniasya.com.tr).

Bediüzzaman’ın ifadesiyle, Mektubat’ın çoğu, Lem’alar’ın bazıları ve Sözler’in son kısmı Hulusi Bey’in iştiaak ve gayreti ve çok yerinde pek önemli sorularının cevapları olarak kaydedilmiştir. Hulusi Bey, Bediüzzaman’a sorduğu sorularla, derya gibi bir ilim-irfan sarayının kapılarının açılmasına vesile olmuştur. Yahyagil’in için, Bediüzzaman bir mektubunda şunları yazmıştır (zaman.com.tr): “Maddî rütbeden çok yüksek mânevî rütbe iktizasıyla ayrı ayrı yerlere gönderiliyorsun. O yerlerin sana ihtiyacı var. Hiç merak etme. Senin Risâletü’n-Nur hakkında mektupların, çok talebe yerinde, senin bedeline hizmet-i Nuriyede çalışıyorlar. Birinciliği daima sana kazandırıyorlar”.

“Hulûsi Bey ve Sabri Efendinin mektuplarında Risale-i Nur hakkındaki fıkralarının, bir mektup suretinde Risale-i Nur eczaları içinde idhal edilmesinin beş sebebi var: (...) Hulusi Bey, benim yegâne manevî evlâdım ve medar-ı tesellim ve hakikî vârisim ve bir deha-yı nuranî sahibi olacağı muhtemel olan biraderzadem Abdurrahman’ın vefatından sonra, Hulusi aynen yerine geçip o merhumdan beklediğim hizmeti, onun gibi ifaya başlamasıyla ve ben onu görmeden epey zaman evvel Sözler’i yazarken, onun aynı vazifesiyle muvazzaf bir şahs-ı manevî bana muhatap olmuşçasına, ekseriyet-i mutlaka ile temsilâtım onun vazifesine ve mesleğine göre olmuştur. Demek oluyor ki, bu şahsı, Cenab-ı Hak bana hizmet-i Kur’ân ve imanda bir talebe, bir muin tayin etmiş. Ben de bilmeyerek onunla onu görmeden evvel konuşuyormuşum, ders veriyormuşum” (sorularlarisale.com).

Yahyagil’in “Nur derslerinin ilk talebesi olmasından sonraki geçen zaman içinde, ordunun mümtaz askerlerinden ve subaylarından birçok bahtiyar kimse Nurlara talebe” (yeniasya.com) olmuşlardır.

Yahyagil, son olarak 1957’de Emirdağ’da Bediüzzaman’ı ziyaretine gittiğinde odasında bütün Risale-i Nur Külliyyatının masasının üzerinde olduğunu görür ve Hulusi Beye hitaben; “kardeşim, ben bu risaleleri saklasam belâ ve musibet gelir. Onun için ne olursa olsun, daima Risale-i Nur’u yanımda bulunduruyorum” (yeniasya.com.tr) demek suretiyle, Yahyagil’e adeta hedef göstermiş ve Risale-i Nurlar’ın önemine vurgu yapmıştır.

Bediüzzaman, Hulusi Beye hitaben; “kardeşim, her meselede senden bahsedilir. Her meselede senin adın geçer. Bana sorarlar, bu kimdir? Benim o kadar talebem var ki, yalnız adını duymuşum. O da onlardan biridir” (yeniasya.com.tr) diye cevap verdiğini belirtir ki, bu yönüyle de, mütevazı olmanın önemini ortaya koymaktadır. Buna karşılık Yahyagil de, Bediüzzaman’a yazdığı bir mektupta; “kabiliyetimin azlığı, istidadımın kısalığı, iktidarımın noksanlığıyla beraber uhdeme verilmiş olan birkaç maddi vazifelerin taht-ı tesirinde dimağım meşgul ve adeta meşbu’ olduğundan, o mübarek cevherlerinize mukabil adı boncuk bile ibraz edemeyeceğim. Biliyorsunuz ki, çok ifadelerimde sizi taklid ettiğim birinci sebebi, merbutiyet-i halisanemin; ikinci sebebi, kudret-i kalemiyemin kifayetsizliğidir. Fakat mübarek Yirmidördüncü Söz’de misali geçen fakir gibi, ben de derim: Ey sevgili Üstadım, eğer gücüm yetse, elimden gelse bütün o nurlu Sözler ayarında kelimelerden mürekkep cümlelerle size maruzatta bulunmak isterim. Fakat biliyorsunuz ki, yok” (risaleajans.com) şeklindeki ifadesiyle tevazuun önemine işaret etmektedir.

Bediüzzaman, bir mektubunda Yahyagil’e şunları yazar: “Aziz kardeşim, beni merak etmeyiniz, inayet-i Rabbaniye devam ediyor. Maişet cihetinde kanaat ve iktisat beni ihtiyaçtan kurtarıyor. Sakın bir şey gönderme. Sen altı yedi nefse bakıyorsun; benim yarım nefsim var. Sen beni değil, ben seni düşünmeliyim. Sabri’nin mektubu ona yetişmemiş. Sen ve Hulusi, benim her bir

amel-i uhrevîmde hissedarsınız. Mâh-ı Ramazan'da kazanç bire bindir. Siz de bana duanızla yardım ediniz". (sorularlasaidnursi. com)

Toplum liderinin, karşıdaki kişiyi sonuna kadar dinlemesinin gereği olarak, şu hadise anlatılır: "Hulusi Abi'nin sohbetlerinde Pehlivan Çavuş sık sık Bulgaristan'da askerlik yaptığı zamanlarda yaptığı güreşlerinden bahsedirdi. Bunun farkına varan birisi; "efendim pehlivan sizin başınızı ağrıttıyor neden dinliyorsunuz" demesine karşılık, Yahyagil; "ben onu dinlemezsem o da beni dinlemez" (facebook.com) biçiminde yanıt vermiştir.

Bediüzzaman; "Sabri ise, fitraten bende mevcut has bir nişan var; bütün gezdiğim yerde kimsede görmedim. Sabri'de aynı nişan-ı fitrî var. Bütün talebelerim içinde, karabet-i nesliyeden daha ziyade bir karabet kendinde hissetmiş. Ve şu havâlide en az ümid ettiğim ve o da geç uyandığı halde en ileri gittiği bir işarettir ki, o da bir Hulûsi-i Sânidir, müntehaptır. Cenab-ı Hak tarafından bana talebe ve hizmet-i Kur'ân'da arkadaş tayin edilmiştir" (sorularlarisale.com) diyerek, Yahyagil'in toplum lideri olmasındaki önemine vurgu yapmakta, aynı zamanda, diğer takipçilerinin ulaşması için, Yahyagil'in konumunu hedef olarak göstermektedir.

Yahyagil, "ferman tozlu havada okunmaz" demek suretiyle, çalkantı dönemlerinde, doğruyu anlatmanın ne kadar zor ve meşakkatli olduğunu ortaya koymuştur. Yaşamı boyunca bağrında yaşadığı toplumun hastalıklarıyla savaşıp, fedakârlığın en yüksek misalini gösterirken (facebook.com) ihtiyat prensibini hiç ihmal etmemiştir.

1960 İhtilali'nin en çetin günlerinde otelde ders yapmış, en sıkı günlerde defterine not ettiği imana ait dersleri çayhanede oturanlara okumuştur (facebook.com). Bu yönüyle, Yahyagil, en olumsuz koşullarda bile doğruyu söylemenin ne kadar ehemmiyetli olduğunu, davranışlarıyla ortaya koymuştur.

Yahyagil, "beni ve bizleri ipe çekseler dahi, bu nurlu yoldan asla dönmeyeceğiz. İsterseniz bu sözleri bir yere yazın, getirin altını imza edeyim" (Atasoy 2011) diyerek, dava arkadaşlarına kararlılığını göstermekte ve onları manevi bir cesarete sevk etmektedir.

Etrafında bulunan talebelerini; sınıfının ve okulunun en çalışkanı olmaya gayret göstermelerini istemesiyle (facebook.com), hedefini yüksek tutmuş ve bu davranışı takipçilerine de uygulamalı olarak göstermiştir.

En küçük bir talebenin dahi gönlünü alması, kendisini gündüz ziyaret eden ve gece otelde kaldığını söyleyen bir muhibbini o günün akşamı, haber göndererek müsaade isteyerek, iade-i ziyaretine gitmesi (facebook.com), onun mütevazı, ancak bir o kadar da sözü dinlenir yönünü ortaya koymaktadır.

Yahyagil; "işte hizmetin mukabilinde maddî ve manevi ücret beklememek. Risale-i Nur hizmetinde maddî manevi dünyevi hiçbir şey beklememek. Ulûhiyetin kölesi risaletin esiri olmak köle olmak hizmetkârlık fi sebillillah olacak, ne dünya ne ukbâ hizmeti mukabilinde dünyada bir şey istenmemeli ki

ihlâs kaçmasın. Çendan hakları var ki ümmet onların maişetlerini temin etsin. Hem zekâta da müstahaktırlar. Fakat bu istenilmez bazen verilir. Verildiği vakit de “Hizmetimin ücretidir” denilmez” (facebook.com) demek suretiyle, karşılıksızlık, beklentisizlik davranışının önemine vurgu yapmaktadır.

Yahyagil, Bediüzzaman’a yazdığı bir mektubunda; “dünyayı unutmak istesenez başka hiçbir sebep olmasa dahi, yalnız bu mübarek Sözler’le rabıta peyda eden insanların rica edecekleri izahatı vermek isteyecek ve cevabsız bırakmayacaksınız... Allah için sizi sevenlere ve sizden istizahta bulunanlara yazdığınız pek kıymetli yazılarla meclis-i ilminizde takrir buyurduğunuz mütenevvi ve Sözler’e bile geçmeyen mesail, kat’iyyetle gösteriyorlar ki; ihtiyaç da, hizmet de bitmemiştir” (Barla Lahikası, 7) demek suretiyle, davanın devamının önemine vurgu yapmıştır.

Yahyagil, toplumsal kutuplaştırma meydana getiren siyaseti, hiçbir zaman “Nur Dairesi”ne sokmamış ve bu ölçüyü takip edenlerine de tavsiye etmiştir (Yahyagil, 2011). Bu tutum, cemaat veya cemiyetleri peşinden sürükleyen liderlerin genel karakteridir ki, Yahyagil’in bunu hakıyla yerine getirdiği ifade edilebilir.

Kaynakça

- Akşit, Hüseyin 2008, *Yönetim ve Yöneticilik*, Kum Saati Yay., İst.
- Atasoy, İhsan 2011, *Nur’un Birinci Talebesi Hulusi Yahyagil*, Nesil Dijital Yay., İst.
- Baltaş, Acar 2000, *Değişimin İçinden Geleceğe Doğru Ekip Çalışması ve Liderlik*, Remzi Kitabevi, İst.
- Bediüzzaman Said Nursi 1995, *Barla Lahikası*, Envar Neşriyat, İst.
- Bediüzzaman Said Nursi 1995, *Emirdağ Lahikası*, Envar Neşriyat, İst.
- Begeç, Suat 1999, *Modern Liderlik Yaklaşımları ve Uygulaması*, (Basılmamış YL Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gebze.
- Çakmak, Muhammet 1997, *Dini Bir Grup Olarak Aczmendilik*, (Basılmamış YL Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Dilek, Hakan 2005, *Orduda Uygulanan Liderlik Tarzlarının ve Adalet Algısının Örgütsel Bağlılık, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkilerine Yönelik Bir Araştırma*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gebze.
- Gül, Hasan 2003, *Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi Üzerine Aksaray ve Karaman Emniyet Müdürlüklerinde Yapılan Bir Araştırma*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gebze.

Gül, Hasan ve Güner Çöl 2003, “Atıf Teorisinde Belirtilen Karizmatik Lider Özelliklerinin Üçlü Örgütsel Bağlılık Modeliyle İlişkileri Üzerine Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 3-4, S: 17.

http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=2295&ctgr_id=37 (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.mared.gen.tr/Icerik/hulusi-yahyagil> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.risaleajans.com/nur-alemi/isparta-kahramani-ibrahim-hulusi-yahyagil> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.risale-inur.org/1.htm> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.saidnursi.de/risale-i-nur/enstitu-yazilari/5690-hulusi-yahyagil-1896-1986.html> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.sorularlarisale.com/printarticle.php?id=15178> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.sorularlasaidnursi.com/said-nursi/talebeleri/61-ibrahim-hulusi-yahyagil.html> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

http://www.yeniasya.com.tr/enstitu/hulusi-yahyagil-1896-1986_102975 (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

<http://www.youtube.com/watch?v=mKzdIKVrBnc> (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

https://www.facebook.com/nurunbirincitalebesihulusiyahyagil?ref=%2Ffeed.php_1itestand (Erişim Tarihi: Nisan 2015)

Kaya, A.Vahap 1998, *Toplumsal Değişme Açısından Karizmanın Şiddeti: Atatürk, Hitler, Humeyni*, Sis Yay., Ank.

Sargın, Süleyman 2014, “Hiç Sarsılmayan Muhlis Bir Kahraman”, http://www.zaman.com.tr/suleyman-sargin/hic-sarsilmayan-muhlis-bir-kahraman_2234974.html, (Erişim Tarihi: Nisan 2015)